

Wymagania edukacyjne z geografii dla klasy 7

oparte na *Programie nauczania geografii w szkole podstawowej – Planeta Nowa* autorstwa Ewy Marii Tuz i Barbary Dziedzic

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
1. Podstawy geografii. Rozdział dodatkowy				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>geografia</i> • przedstawia podział nauk geograficznych • podaje wymiary Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>siatka geograficzna, południk, równoleżnik, zwrotnik, długość geograficzna, szerokość geograficzna</i> • wskazuje na globusie i na mapie południk: 0° i 180° oraz półkulę wschodnią i półkulę zachodnią • wskazuje na globusie i na mapie równik oraz półkule: północną i południową • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala, siatka kartograficzna, legenda mapy</i> • wymienia elementy mapy • wymienia rodzaje skal • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wysokość względna, wysokość bezwzględna, poziomic</i> • odczytuje z mapy wysokość bezwzględną • podaje na podstawie atlasu nazwy map ogólnogeograficznych i tematycznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnicę między geografią fizyczną a geografią społeczno-ekonomiczną • wymienia źródła informacji • podaje cechy kształtu Ziemi • odczytuje wartości szerokości geograficznej zwrotników, kąt podbiegunowych oraz biegunów • podaje cechy siatki geograficznej • określa położenie geograficzne punktów i obszarów na mapie • wyjaśnia różnicę między siatką kartograficzną a siatką geograficzną • szereguje skale od największej do najmniejszej • podaje różnicę między wysokością względną i wysokością bezwzględną • określa na podstawie rysunku poziomicowego cechy ukształtowania powierzchni terenu • charakteryzuje mapy ze względu na ich przeznaczenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym się zajmują poszczególne nauki geograficzne • przedstawia poglądy na kształt Ziemi • wymienia dowody na kulistość Ziemi • wymienia cechy południków i równoleżników • odczytuje długość i szerokość geograficzną na globusie i na mapie • odszukuje obiekty na mapie na podstawie podanych współrzędnych geograficznych • przedstawia skalę w postaci mianowanej i podziałki liniowej • wymienia metody prezentacji zjawisk na mapach • omawia sposoby przedstawiania rzeźby terenu na mapie • oblicza wysokości względne • omawia podział map ze względu na treść, skalę i przeznaczenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii • wyjaśnia różnicę między elipsoidą a geoidą • wyjaśnia znaczenie układu współrzędnych geograficznych • oblicza na podstawie współrzędnych geograficznych rozciągłość równoleżnikową i rozciągłość południkową • analizuje treści map wykonanych w różnych skalach • posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie i na mapie • omawia metody prezentacji zjawisk na mapach • charakteryzuje rzeźbę terenu na podstawie rysunku poziomicowego i mapy ogólnogeograficznej • odszukuje w atlasie mapy i określa ich przynależność do poszczególnych rodzajów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa przedmiot badań poszczególnych nauk geograficznych • ocenia znaczenie umiejętności określania współrzędnych geograficznych w życiu człowieka • oblicza skalę mapy na podstawie odległości rzeczywistej między obiektami przedstawionymi na mapie • wskazuje możliwość praktycznego wykorzystania map w różnych skalach • interpretuje treści różnego rodzaju map i przedstawia ich zastosowanie
2. Środowisko przyrodnicze Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje cechy położenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy położenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblicza rozciągłość 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia konsekwencje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje konsekwencje

<p>Polski w Europie na podstawie mapy ogólnogeograficznej podaje całkowitą i administracyjną powierzchnię Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie geometryczny środek Polski wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie podaje długość granic z sąsiadującymi państwami wyjaśnia znaczenie terminu <i>geologia</i> wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne na obszarze Polski wyjaśnia znaczenie terminów <i>plejstocen</i> i <i>holocen</i> wyjaśnia znaczenie terminów <i>krajobraz polodowcowy</i> i <i>rzeźba glacjalna</i> wymienia formy terenu utworzone na obszarze Polski przez lądolód skandynawski wymienia pasy rzeźby terenu Polski i wskazuje je na mapie wymienia główne rodzaje skał wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pogoda</i>, <i>klimat</i>, <i>ciśnienie atmosferyczne</i>, <i>niż baryczny</i>, <i>wyż baryczny</i> wymienia cechy klimatu morskiego i klimatu kontynentalnego wymienia elementy klimatu wyjaśnia znaczenie terminu <i>średnia dobową wartość</i> 	<p>Europy i Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje granicę między Europą a Azją na podstawie mapy ogólnogeograficznej Europy odczytuje szerokość i długość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy wskazuje na mapie przebieg granic Polski omawia na podstawie mapy płytową budowę litosfery omawia proces powstawania gór wymienia na podstawie mapy geologicznej ruchy górotwórcze w Europie i w Polsce wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej góry fałdowe, zrębowe oraz wulkaniczne w Europie i w Polsce omawia zlodowacenia na obszarze Polski opisuje nizinne i górskie formy polodowcowe porównuje krzywą hipsograficzną Polski i Europy dokonuje podziału surowców mineralnych wymienia strefy klimatyczne świata na podstawie mapy tematycznej podaje cechy przejściowości klimatu Polski podaje różnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce na podstawie mapy tematycznej opisuje wody 	<p>południkową i rozciągłość równoleżnikową Europy i Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzują e na podstawie map geologicznych obszar Polski na tle struktur geologicznych Europy opisuje cechy różnych typów genetycznych gór przedstawia współczesne obszary występowania lodowców na Ziemi i wskazuje je na mapie ogólnogeograficznej świata charakteryzują e działalność rzeźbotwórczą lądolodu i lodowców górskich na obszarze Polski omawia na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy ukształtowania powierzchni Europy i Polski opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce na podstawie mapy tematycznej omawia warunki klimatyczne w Europie charakteryzują e czynniki kształtujące klimat w Polsce odczytuje wartości temperatury powietrza i wielkości opadów atmosferycznych z klimatogramów wyjaśnia, na czym polega asymetria dorzeczy Wisły i Odry opisuje na podstawie mapy cechy oraz walory Wisły i Odry charakteryzują e i rozpoznaje typy wybrzeży Bałtyku wyróżnia najważniejsze cechy wybranych typów gleb na podstawie profili 	<p>położenia matematycznego, fizycznogeograficznego oraz geopolitycznego Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje jednostki geologiczne Polski i podaje ich charakterystyczne cechy określa na podstawie mapy geologicznej obszary poszczególnych fałdowań na terenie Europy i Polski opisuje mechanizm powstawania lodowców wykazuje pasowość rzeźby terenu Polski przedstawia czynniki kształtujące rzeźbę powierzchni Polski rozpoznaje główne skały występujące na terenie Polski podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych w Polsce opisuje pogodę kształtowaną przez główne masy powietrza napływające nad teren Polski opisuje na podstawie map tematycznych rozkład temperatury powietrza oraz opadów atmosferycznych w Polsce omawia niszczącą i budującą działalność Bałtyku omawia procesy i czynniki glebotwórcze opisuje typy zbiorowisk leśnych w Polsce opisuje unikalne na skalę światową obiekty 	<p>rozszerzenia południkowej i rozciągłości równoleżnikowej Polski i Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między występowaniem ruchów górotwórczych w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski wykazuje zależność między występowaniem zlodowaceń w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze wykazuje wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę ocenia znaczenie gospodarcze rzek Polski analizuje główne źródła zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego ocenia przydatność przyrodniczą i gospodarczą lasów w Polsce podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego planuje wycieczkę do parku narodowego lub rezerwatu przyrody
--	---	---	---	---

<p><i>temperatury powietrza</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki, które warunkują zróżnicowanie temperatury powietrza i wielkość opadów w Polsce wymienia rodzaje wiatrów wyjaśnia znaczenie terminu <i>przepływy</i> wyjaśnia znaczenie terminów <i>system rzeczny, dorzecze, zlewisko</i> wskazuje na mapie główne rzeki Europy i Polski określa na podstawie mapy ogólnogeograficznej położenie Morza Bałtyckiego podaje główne cechy fizyczne Bałtyku wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gleba, czynniki glebotwórcze, proces glebotwórczy, profil glebowy, poziomy glebowe</i> wymienia typy gleb w Polsce wyjaśnia znaczenie terminu <i>lesistość</i> wymienia różne rodzaje lasów w Polsce wymienia formy ochrony przyrody w Polsce wskazuje na mapie Polski parki narodowe 	<p>Europy na podstawie mapy ogólnogeograficznej</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje typy ujść rzecznych charakteryzuje temperaturę wód oraz zasolenie Bałtyku na tle innych mórz świata opisuje świat roślin i zwierząt Bałtyku opisuje charakterystyczne typy gleb w Polsce przedstawia na podstawie mapy tematycznej rozmieszczenie gleb na obszarze Polski omawia na podstawie danych statystycznych wskaźnik lesistości Polski omawia strukturę gatunkową lasów w Polsce podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody na obszarze wybranego regionu charakteryzuje wybrane parki narodowe w Polsce 	<p>glebowych</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia funkcje lasów omawia na podstawie mapy Polski przestrzenne zróżnicowanie lesistości w Polsce ocenia rolę parków narodowych i innych form ochrony przyrody w zachowaniu naturalnych walorów środowiska przyrodniczego 	<p>przyrodnicze objęte ochroną na terenie Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia najważniejsze działania w zakresie ochrony środowiska 	
--	--	--	---	--

3. Ludność i urbanizacja w Polsce

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie politycznej Europy największe i najmniejsze państwa Europy wskazuje na mapie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> szereguje województwa pod względem powierzchni od największego do najmniejszego prezentuje na podstawie danych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany na mapie politycznej Europy w drugiej połowie XX w. oblicza współczynnik przyrostu naturalnego podaje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany, które zaszły w podziale administracyjnym Polski po 1 stycznia 1999 r. omawia na podstawie danych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje na podstawie dostępnych źródeł ekonomiczne skutki utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika
---	---	---	--	--

<p>administracyjnej Polski poszczególne województwa i ich stolice</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demografia, przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów</i> • wymienia na podstawie danych statystycznych państwa o różnym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>piramida płci i wieku, średnia długość trwania życia</i> • odczytuje dane dotyczące struktury płci i wieku oraz średniej długości trwania życia w Polsce na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia znaczenie terminu <i>wskaźnik gęstości zaludnienia</i> • wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty, współczynnik przyrostu rzeczywistego</i> • wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją 	<p>statystycznych zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia na podstawie wykresu przyrost naturalny w Polsce w latach 1946–2016 • omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce • omawia na podstawie danych statystycznych średnią długość trwania życia Polaków na tle europejskich społeczeństw • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania gęstości zaludnienia w Europie i w Polsce • omawia na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce • wymienia główne przyczyny migracji zagranicznych w Polsce • określa kierunki napływu imigrantów do Polski • podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce • charakteryzuje mniejszości narodowe, mniejszości etniczne i społeczności etniczne w Polsce • podaje przyczyny bezrobocia w Polsce • porównuje wielkość bezrobocia w Polsce i innych krajach europejskich na podstawie danych statystycznych • wymienia typy zespołów miejskich w Polsce i podaje ich przykłady 	<p>przyczyny zróżnicowania przyrostu naturalnego w Europie i w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia czynniki wpływające na liczbę urodzeń w Polsce • porównuje udział poszczególnych grup wiekowych ludności w Polsce na podstawie danych statystycznych • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia Polski • opisuje na podstawie mapy cechy rozmieszczenia ludności w Polsce • opisuje skutki migracji zagranicznych w Polsce • porównuje przyrost rzeczywisty ludności w Polsce i w wybranych państwach Europy • omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • porównuje strukturę narodowościową ludności Polski z analogicznymi strukturami ludności w wybranych państwach europejskich • określa na podstawie danych statystycznych różnicę w strukturze zatrudnienia ludności w poszczególnych województwach • porównuje stopę bezrobocia w wybranych krajach europejskich • analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i wybranych krajach Europy • analizuje rozmieszczenie oraz wielkość miast w Polsce • charakteryzuje funkcje wybranych 	<p>statystycznych uwarunkowania przyrostu naturalnego w Polsce na tle Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na tle struktur wybranych państw europejskich na podstawie piramidy płci i wieku • omawia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze wpływające na rozmieszczenie ludności w wybranych państwach Europy i Polski • oblicza przyrost rzeczywisty i współczynnik przyrostu rzeczywistego Polsce • charakteryzuje skutki migracji wewnętrznych w Polsce • omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce • przedstawia strukturę wyznaniową Polaków na tle innych państw Europy • omawia strukturę zatrudnienia wg działów gospodarki w poszczególnych województwach • omawia pozytywne i negatywne skutki urbanizacji • charakteryzuje przemiany współczesnych miast • omawia problemy mieszkańców dużych miast • analizuje wielkość miast w Polsce i ich rozmieszczenie wg grup wielkościowych • omawia przemiany współczesnych miast 	<p>przyrostu naturalnego w krajach Europy i Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje konsekwencje starzenia się społeczeństwa europejskiego • analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Europie i w Polsce • ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie • omawia na podstawie dostępnych źródeł problemy mniejszości narodowych w Europie i w Polsce • analizuje na podstawie dostępnych źródeł skutki bezrobocia w Polsce • omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany zachodzące w procesie urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej
---	--	--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje dane dotyczące wielkości i kierunków emigracji z Polski • wymienia główne skupiska Polonii • wyjaśnia znaczenie terminu <i>migracje wewnętrzne</i> • wymienia przyczyny migracji wewnętrznych • wymienia mniejszości narodowe w Polsce • wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkałe przez mniejszości narodowe • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura zatrudnienia, struktura wykształcenia, bezrobocie, stopa bezrobocia, ludność aktywna zawodowo</i> • odczytuje z danych statystycznych wielkość zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki • odczytuje z mapy zróżnicowanie przestrzenne bezrobocia w Polsce i w Europie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji</i> • odczytuje z danych statystycznych wskaźnik urbanizacji w Polsce i w wybranych krajach Europy • wyjaśnia znaczenie terminu <i>miasto</i> • wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między aglomeracją monocentryczną a policentryczną • podaje przyczyny rozwoju największych miast w Polsce • podaje przykłady miast o różnych funkcjach w Polsce 	<p>miast w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny rozwoju miast w Polsce 		
---	--	---	--	--

największe miasta i wskazuje je na mapie Polski				
<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje miast 				
4. Rolnictwo i przemysł Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje rolnictwa wymienia warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce wymienia na podstawie map tematycznych regiony rolnicze w Polsce wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plon, zbiór</i> wymienia główne uprawy w Polsce wskazuje na mapie główne obszary upraw w Polsce wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hodowla, pogłowie</i> wymienia główne zwierzęta gospodarskie w Polsce wskazuje na mapie obszary hodowli zwierząt gospodarskich dokonuje podziału przemysłu na sekcje i działy wymienia funkcje przemysłu wymienia źródła energii wymienia typy elektrowni wskazuje na mapie największe elektrownie w Polsce wymienia największe porty morskie w Polsce i wskazuje je na mapie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce przedstawia znaczenie gospodarcze głównych upraw w Polsce prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę upraw wskazuje rejonny warzywnictwa i sadownictwa w Polsce przedstawia znaczenie gospodarcze produkcji zwierzęcej w Polsce wymienia czynniki lokalizacji hodowli bydła, trzody chlewnej i drobiu w Polsce omawia cechy polskiego przemysłu wymienia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski lokalizuje na mapie Polski elektrownie ciepłone, wodne i niekonwencjonalne opisuje wielkość produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych opisuje na podstawie danych statystycznych wielkość przeładunków w portach morskich Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolnictwo jako sektor gospodarki oraz jego rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju omawia regiony rolnicze o najkorzystniejszych warunkach do produkcji rolnej w Polsce przedstawia strukturę użytkowania ziemi w Polsce na tle innych krajów Europy prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę hodowli w Polsce przedstawia przemysł jako sektor gospodarki i jego rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju omawia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia przemysłu w Polsce prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce na tle wybranych krajów Europy opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę przeładunków w polskich portach morskich opisuje strukturę połowów ryb w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia poziom mechanizacji i chemizacji rolnictwa w Polsce charakteryzuje czynniki wpływające na rozmieszczenie upraw w Polsce porównuje produkcję roślinną w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy porównuje produkcję zwierzęcą w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy omawia rozwój przemysłu w Polsce po II wojnie światowej analizuje przyczyny i skutki restrukturyzacji polskiego przemysłu omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany zachodzące współcześnie w polskiej energetyce określa na podstawie dostępnych źródeł uwarunkowania rozwoju gospodarki morskiej w Polsce omawia problemy przemysłu stocznioowego w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia korzyści dla polskiego rolnictwa wynikające z członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej dokonuje na podstawie danych statystycznych analizy zmian pogłowia wybranych zwierząt gospodarskich w Polsce po 2000 r. i wyjaśnia ich przyczyny przedstawia perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w Polsce
5. Usługi w Polsce				

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminu <i>komunikacja</i> • wyróżnia rodzaje transportu w Polsce • wskazuje na mapie Polski porty handlowe, śródlądowe oraz lotnicze • wyróżnia rodzaje łączności • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna</i> • dokonuje podziału turystyki • wymienia i wskazuje na mapie regiony turystyczne Polski • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksport, import, bilans handlu zagranicznego</i> • wymienia państwa będące głównymi partnerami handlowymi Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zróżnicowanie usług w Polsce • omawia rodzaje transportu lądowego w Polsce • omawia na podstawie map tematycznych gęstość dróg kołowych i autostrad w Polsce • omawia na podstawie mapy tematycznej gęstość sieci kolejowej w Polsce • omawia na podstawie danych statystycznych morską flotę transportową w Polsce • omawia czynniki rozwoju turystyki • wymienia i wskazuje na mapie polskie obiekty, znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa UNESCO</i> • omawia strukturę towarową handlu międzynarodowego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia usługi jako sektor gospodarki oraz ich rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju • charakteryzują e udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach pasażerów i ładunków • omawia ruch pasażerski w portach lotniczych Polski • podaje przyczyny nierównomiernego dostępu do środków łączności na terenie Polski • charakteryzują e obiekty znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa UNESCO</i> • charakteryzują e na przykładach walory turystyczne Polski • przedstawia przyczyny niskiego salda bilansu handlu zagranicznego w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania sieci transportowej w Polsce • określa znaczenie transportu w rozwoju gospodarczym Polski • prezentuje na podstawie dostępnych źródeł problemy polskiego transportu wodnego i lotniczego • określa znaczenie łączności w rozwoju gospodarczym Polski • analizuje na podstawie dostępnych źródeł wpływ z turystyki w Polsce i w wybranych krajach Europy • ocenia na podstawie dostępnych źródeł atrakcyjność turystyczną wybranego regionu Polski • ocenia znaczenie handlu zagranicznego dla polskiej gospodarki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia na podstawie dostępnych źródeł poziom rozwoju turystyki zagranicznej w Polsce na tle innych krajów Europy • omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany, które zaszły w geograficznych kierunkach wymiany międzynarodowej Polski • podaje przykłady sukcesów polskich firm na arenie międzynarodowej
6. Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia źródła zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego • podaje przyczyny kwaśnych opadów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia rodzaje zanieczyszczeń i ich źródła 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzują e wpływ poszczególnych sektorów gospodarki na stan środowiska • wymienia źródła zanieczyszczeń komunalnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje na podstawie mapy tematycznej stan zanieczyszczeń wód śródlądowych • omawia skutki zanieczyszczeń środowiska naturalnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ustala na podstawie dostępnych źródeł, jakie regiony w Polsce cechują się największym zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego
7. Relacje między elementami środowiska geograficznego				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>powódź, dolina rzeczna, koryto rzeczne, terasa zalewowa,</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje zjawisko powodzi • wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Polski obszary 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki sprzyjające powodziom w Polsce • określa rolę przeciwpowodziową sztucznych zbiorników 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej • omawia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa na wybranych przykładach wpływ wyłesiania dorzeczy, regulacji koryt rzecznych, stanu

<p><i>sztuczny zbiornik wodny</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny powodzi w Polsce wymienia główne źródła energii w województwach pomorskim i łódzkim wymienia przyczyny migracji do stref podmiejskich wymienia przyczyny wyludniania się wsi oddalonych od dużych miast wymienia podstawowe cechy gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej wyjaśnia znaczenie terminów: <i>centra logistyczne, spedycja</i> wymienia główne atrakcje turystyczne wybrzeża Bałtyku i Małopolski 	<p>zagrożone powodzią</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Polski rozmieszczenie największych sztucznych zbiorników wodnych podaje przyczyny rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej w województwach pomorskim i łódzkim omawia przyczyny migracji do stref podmiejskich wskazuje na mapie województw podlaskiego i zachodniopomorskiego o obszary o dużym wzroście liczby ludności omawia cechy gospodarki Polski przed 1989 r. i po nim omawia na podstawie mapy sieć autostrad i dróg ekspresowych wymienia rodzaje usług, które rozwijają się dzięki wzrostowi ruchu turystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ warunków pozaprzrodniczych na wykorzystanie OZE w województwach pomorskim i łódzkim omawia na podstawie map tematycznych zmiany liczby ludności w strefach podmiejskich Krakowa i Warszawy wskazuje na mapie województw podlaskiego i zachodniopomorskiego o gminy o dużym spadku liczby ludności analizuje współczynnik salda migracji na przykładzie województw zachodniopomorskiego i podlaskiego omawia strukturę zatrudnienia w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej przed 1989 r. wymienia główne inwestycje przemysłowe we Wrocławiu i w jego okolicach wskazuje na mapie tematycznej przykłady miejsc, w których przebieg autostrad i dróg ekspresowych sprzyja powstawaniu centrów logistycznych wskazuje na mapie położenie głównych atrakcji wybrzeża Bałtyku i Małopolski 	<p>największe powodie w Polsce i ich skutki</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia korzyści płynące z wykorzystania źródeł odnawialnych do produkcji energii analizuje dane statystyczne dotyczące liczby farm wiatrowych w Łódzkim i Pomorskiem omawia wpływ migracji do stref podmiejskich na przekształcenie struktury demograficznej okolic Krakowa i Warszawy określa zmiany w użytkowaniu i zagospodarowaniu stref podmiejskich na przykładzie Krakowa i Warszawy wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku ludności obszarów wiejskich opisuje zmiany, jakie zaszły w strukturze produkcji po 1989 r. w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej omawia rolę transportu morskiego w rozwoju innych działów gospodarki analizuje dane statystyczne dotyczące ruchu turystycznego nad Morzem Bałtyckim i w Krakowie określa wpływ walorów przyrodniczych wybrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach 	<p>wałów przeciwpowodziowych, zabudowy teras zalewowych i sztucznych zbiorników wodnych na wezbrania oraz występowanie i skutki powodzi w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje na wybranych przykładach warunki przyrodnicze i pozaprzrodnicze sprzyjające produkcji energii ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych lub ograniczające tę produkcję oraz określa ich wpływ na rozwój energetyki identyfikuje na wybranych przykładach związki między rozwojem dużych miast a zmianami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, stylu zabudowy oraz strukturze demograficznej w strefach podmiejskich ukazuje na wybranych przykładach wpływ procesów migracyjnych na strukturę wieku i zmiany zaludnienia obszarów wiejskich wykazuje na podstawie dostępnych źródeł wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1998 r. na zmiany struktury zatrudnienia w wybranych regionach kraju identyfikuje związki między przebiegiem autostrad a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych oraz
---	---	--	--	---

				centrów logistycznych i handlowych na wybranym obszarze kraju <ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje związki między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych na przykładzie Trójmiasta
8. Mój region i moja mała ojczyzna				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>region</i> • wskazuje położenie swojego regionu na mapie ogólnogeograficznej Polski • wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej sąsiednie regiony • wymienia najważniejsze walory przyrodnicze regionu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>mała ojczyzna</i> • wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Polski, topograficznej lub na planie miasta obszar małej ojczyzny • przedstawi a źródła informacji o małej ojczyźnie • wymienia walory środowiska geograficznego małej ojczyzny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych • rozpoznaje skały występujące w regionie miejsca zamieszkania • wyróżnia najważniejsze cechy gospodarki regionu na podstawie danych statystycznych i map tematycznych • określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym • rozpoznaje w terenie obiekty charakterystyczne dla małej ojczyzny i decydujące o jej atrakcyjności 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia uwarunkowania zróżnicowania środowiska przyrodniczego w swoim regionie • analizuje genezę rzeźby powierzchni swojego regionu • prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności regionu • prezentuje główne cechy gospodarki regionu • opisuje walory środowiska geograficznego małej ojczyzny • omawia historię małej ojczyzny na podstawie dostępnych źródeł 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) przyrodnicze i kulturowe walory swojego regionu • analizuje formy współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi • prezentuje na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach i w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) atrakcyjność osadniczą oraz gospodarczą małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i rozwoju określonej działalności gospodarczej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego na arenie międzynarodowej • projektuje na podstawie wyszukanych informacji trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie • wykazuje na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu zależności między elementami środowiska geograficznego • planuje wycieczkę po swojej małej ojczyźnie • projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności